

С В Е Т И Н И К О Л А Ј О Х Р И Д С К И И Ж И Ч К И

Омилије - Јеванђеље о посту

Не предавати се непријатељу основно је правило за војника у борби. Војсковођ унапред упозорава, да се сваки војник чува замки непријатељских, да не би био преварен и заробљен. Осамљен, огладнео, озебао и оголео војник ће бити у великом искушењу, да се преда непријатељу. Његов положај искористиће лукави непријатељ на све могуће начине. И мада и овај гладује, добациваће ипак војнику нешто хлеба, да покаже, како он има хране изобилно. И ако се и он мрзне, у поцепаности и голотињи, добациваће му нешто од одела, да покаже како је он одевен и богат. Добациваће му и писма, у којима ће се хвалити, да је његова победа сасвим осигурана, и лагаће беднога војника, као да су се већ многи пукови његових другова на лево и на десно од њега предали, или како је његов генерал тобож убијен, или како је његов краљ тражио мир! Обећаваће му скори повратак на своје огњиште, и положај, и новац, и све што један човек у крајњој нужди може само у сну пожелети. Све ове непријатељске замке и трапове војсковођ унапред предочава војницима и упозорава их, да ничему томе не верују, него да држе своје место, да се не предају и да остану верни својој застави, ма и по цену смрти.

Не предавати се непријатељу основно је правило и за Христовог војника у борби са злим духом овога света. И Христос као наш Цар и Војсковођ у овој борби предочава нам све и упозорава нас на све. „**Ето, вам казах унапред**“ (Матеј 24, 25; Јован 14, 29), говори Он Својим ученицима. Опасност је велика, а непријатељ човечјег рода страшнији је и лукавији од сваког другог могућег непријатеља. То Господ изражава на другом једном месту: „**Ево вас иште Сатана, да би вас чинио као пшеницу**“ (Лука 22, 31). Сатана непрестано иште људе, још од онога дана када је преварио првога човека – још од онога дана он полаже право на људски род и отима га од Бога као своје. Свим могућим обманама он привлачи Христове војнике к себи, замамљујући их лажним обећањима и показујући им своја богатства. Нико није гладнији од њега, но он показује хлеб гладнима људима зовући их на предају. Нико није голији од њега, но он мами људе на боје свога лажног и привидног одела. Нико није сиромашнији од њега, но он као мађионичар на вашару трља динар о динар и вешто показује лакомим гледаоцима као да он има милионе. Нико није пропаалији од њега, но он не престаје никако са лажима, као да је он победилац, као да су Христове војске потучене, као да је Христос узмакао са бојишта и сакрио се. Он је лажа и отац лажи, и сва његова сила и његово имање јесте само у лажи. Предочивши својим следбеницима све обмане и оружја ђаволска, Господ Исус упутио их је и примером и речима, како да се одупиру свему и каквим оружјем да се боре.

Пре свега, Сам Он, Христос, главно је оружје нас, Његових следбеника. Његово присуство с нама и Његова сила у нама главно је наше оружје. Његове последње речи, које су записане у Јеванђељу, гласе: „**И ево, Ја сам с вама у све дане до свршетка времена. Амин**“ (Матеј 28, 20). И гле, заиста, Његово се

присуство показало кроз векове и векове на милионима оних неустрашивих бораца Његових: апостола, мученика, исповедника, богоносних отаца, благочестивих девица и светитеља; и не само показало у прошлим временима, него се показује и данас очигледно и несумњиво за свакога, ко се већ није предао сасвим зломе духу, и не само да се показује данас, него ће се и на самом крају времена појавити такви силни богоносци, какви су били Енох и Илија (Откровење 11, 3). Исто је тако очигледна и несумњива сила Његовог Тела и Крви, Његовог страдања, Његових речи, Његовог часног и животворног Крста, Његовог Васкрсења и Његове бесмртне славе. Ви, који сте се уверили у ову непобедиву силу Христову, што као електрична струја непрестано струји кроз Његове верне, казујте то другима! А ви, који се још нисте уверили, а желите уверити се, учините све оно што Јеванђеље прописује да се чини, и уверићете се. Оставите оне, који злобно сумњају, нека сумњају. Не злобе Богу, него себи; не сумњају на штету Бога, него на пропаст своју. **Доћи ће ускоро време, када нити ће моћи сумњати, нити ће им се дати веровати.**

Но осим присуства и силе Христове, што је наше главно оружје у борби против злог духа, Господ Исус је препоручио и још неколике врсте оружја, која ми сами себи, а с Његовом помоћу, треба да скујемо. **А та су оружја: непрестано покајање, непрестано милосрђе, непрестана молитва, непрестана радост у Господу Исусу и страх од Суда и душевне пропасти; па онда драговољно подношење страдања за Њега са вером и надом, па опраштање увреда, па гледање на овај свет који јесте као да и није, па причешћивање Његовим Светим Тајнама, па бдење, па пост.** Ми помињемо пост на крају, не зато што је пост најмање важно оружје - Боже сачувај! - него само зато што данашње Јеванђеље говори о посту, а ми смо ради да протумачимо данашње Јеванђеље.

„Ако ли не опраштате људима греха њихових, ни Отац ваш неће опростити вама греха ваших.“

Тако почиње данашње Јеванђеље. Зашто тако почиње? Рећи ћете: „Какве везе има то са постом?“ Има везе, и то врло тесне, као што има тесне везе са постом и завршетак Јеванђеља, који не говори о посту, него о сабирању богатства, не на земљи, него на Небу, где мољац не једе, рђа не разгриза и лопови не краду. Јер кад се схвати пост у правом хришћанском смислу, а не у законском и фарисејском, онда је и праштање увреда и уздржавање од среброљубља пост, и то главни пост, или ако хоћете – главни плод поста. Јер, заиста, **врло малу цену има уздржавање од јела без уздржавања од враћања увреде за увреду и без уздржавања од опсене земаљскога блага.**

Господ нама не наређује силом власти: „Опраштајте грехе људима!“ Он оставља нама на произвол да праштамо или да не праштамо. Он неће да повреди нашу слободу, и да нам силом натури нешто да деламо, јер онда дела наша уствари не би била наша, него Његова, те за нас не би имала оне вредности, коју имају кад их ми чинимо слободно и драговољно. Он, истина, не наређује силом власти, али Он нам предочава, шта ће нас снаћи: **„...ни Отац ваш неће опростити вама греха ваших.“** Па ко ће нам онда опростити грехе наше, ако Бог неће? Нико, ни на Небу ни на земљи - нико. Људи нам неће опростити, јер и ми њима не опраштамо, а Бог нам неће опростити, јер нам људи не опраштају. Где смо онда, и где ћемо бити? Онда ћемо проживети овај век под планином греха, а у оном животу тежина те планине биће повећана за сву вечност. Стога, извежбајмо се да не враћамо људима увреду за увреду и зло за зло, нити да плаћамо грех грехом. Јер, где, кад видиш пијана човека пала у благо, да ли ћеш и ти лећи у благо поред њега? Или ћеш се потрудити да њега дигнеш и уклониш од блата? И сваки је грех благо. И свака страст је пијанство. **Ако је брат твој увалио своју душу у благо греха, зашто ти мораш да твоју душу простиреш у исто то благо?** Зато уздржи се од онога што чини твој грешни брат, и пожурни се да и њега исправиш и очистиш. Да би и тебе Отац Небесни исправио и очистио од свију грехова твојих, тајних и јавних, и поставио те међу Ангеле Своје на Страшном Суду.

„А кад постите“, говори Господ, **„не будите жалосни као лицемери, јер они помрачавају лица своја, да их виде људи где посте. Заиста вам кажем: 'Примили су плату своју.'“** Лицемерни су они, који не посте Бога ради, нити своје душе ради, него људи ради. Да их људи виде где посте и одаду им хвалу. Но како сви људи не могу гледати сваки дан шта они једу и пију, то се они труде да направе своје лице таквим, да људи могу читати пост са њихова лица. Они помрачавају лица своја, праве их бледим и жалосним, намрштеним и упијеним. Не мажу своју главу мирисним уљем нити лице своје перу. И људи их гледају, и диве им се, и хвале их. Награђују их људи својим дивљењем, плаћају им људи њихов пост својим похвалама. Шта имају више они да очекују од Бога? Ради Бога они нису ни постили. Ради људи су постили. Какву плату они могу погледати за душу своју? Ради душе они нису ни постили. Ради људи су постили, а људи су им одали хвалу за то. Заиста, примили су плату своју. И Бог им ништа не дугује, нити ће им што дати за њихов пост у ономе животу.

„А ти кад постиш“, говори Господ, „намажи главу своју и лице умиј да те не виде људи где постиш, него (да те види) Отац твој Који је у тајности, и Отац твој Који види тајно, платиће ти јавно.“

Ово је главни пропис о посту. И он је својим спољашњим смислом јасан. Кад постиш, постиш ради Бога и ради спасења душе своје, а не ради људи. Није важно ни најмање да људи виде и знају да ти постиш, чак је и боље за тебе да они не виде и не знају. Ти и не чекаш од људи зато никакву награду. Јер шта ти могу дати они који и сами све очекују од Бога као и ти? Важно је да Бог види и зна. А Бог ће видети у сваком случају, од Њега се не може ништа сакрити. Зато не показуј свој пост никаквим спољашњим знацима. Бог не чита твоје срце по спољашњим знацима; Он га чита изнутра, из самога срца. Како си мазао главу пре поста, можеш је тако мазати и за време поста, и како си умивао лице пре поста, можеш га умивати и за време поста. Ни мазање главе ни намазање неће увеличати твоју заслугу пред Богом, ни умивање лица ни неумивање неће твоју душу ни спасти ни погубити.

Но ове речи Христове: **„...намажи главу своју и лице своје умиј“**, тако одлучно речене, имају свој унутрашњи дубоки смисао. Јер да је Господ мислио само на физичку главу и физичко лице, Он свакако не би дао заповест да уз пост намажеш главу и умијеш лице, него би рекао да је споредна и безначајна ствар за плодове поста мазао ти своју главу или немазао, и умивао ти твоје лице или неумивао. Очеvidно да се у овим речима скрива неки тајанствени смисао. Иначе, ко би схватио ову изричну заповест Христову по спољашњем смислу њеном, и почео нарочито уз пост мазати своју главу и умивати своје лице, тај би пао у једну другу, супротну врсту лицемерства. Тај би опет изнео свој пост на изложбу пред људе, само на један други начин. А то је Господ нарочито хтео да одучи људе да не чине. Несумњиво је, дакле, да ова заповест има свој унутрашњи смисао. Какав? Сличан ономе, који апостол Павле придаје обрезању, истичући обрезање срца као спасоносно и сматрајући спољашње обрезање као равно необрезању (Галатима 6, 15; Римљанима 2, 29).

„Намажи главу своју“, дакле, значи: намажи ум свој Духом Светим. Јер глава означава ум и целу душу, а мирисно уље, којим се глава маже, Духа Светога. А то значи: пости од свих злих мисли и уздржавај се од свих ружних и непотребних речи, насупротив томе: испуни ум свој мислима о Богу, о светињи, о чистоти, о вери и љубави, и свему ономе што је достојно Духа Светога. Исто тако чини и са језиком својим, јер говор с умом чини једно, те или се уопште уздржавај од говора или, ако говориш, говори само оно што иде на славу Божју и на спас душе. Исто тако чини и са срцем својим: пости од сваке мржње и злобе, зависти и гордости, богохулства и човекохулства, од сваког греха и грешне жеље, страсти и похоти – од свега се тога уздржавај и пусти Духа Светог нека Он сади по пољу срца твога све врсте божанског и богопријатног усева и Небеског цвећа. Исто тако чини и са вољом душе своје: пости од свих грешних намера и грешних дела, уздржи се од свакога зла и пусти Духа Светога да Собом, као мирисним уљем, помаже тврдокорну душу твоју, да јој залечи ране, да је усправи ка Богу, да јој омили добра дела, да је испуни жеђу за сваким добром што је у Богу. То значе речи: **„намажи главу своју.“** Једном речју: зауздај и уздржи свога унутрашњег човека, који јесте главни човек, од свакога зла, и упути га на свако добро.

Шта значе речи: **„и лице своје умиј“**? Лице означава спољашњег телесног, чулног човека, речју - тело човечје. Кроз тело се објављује душа овоме свету. За Бога је душа лице човеково, но за свет тело је лице човеково. Телесним чулима и органима ми објављујемо свету шта мислимо, шта осећамо и шта хоћемо. Језик говори оно што ум мисли, очи показују оно што срце осећа и ноге извршују оно што воља душе хоће. Умиј своје лице значи: очисти своје тело од чињења сваког греха, сваке нечистоте и сваке злоће. Уздржи чула своја од свега излишног и погубног. Закрати очима, да не тумарају непрестано по шаренилу овога света; закрати ушима, да не слушају ништа што не служи спасењу душе; закрати носу, да не опија душу мирисима овога света, који се брзо у смрад обраћају; закрати језику и стомаку, да се не лакоме на многа јела и пића; уопште, закрати телу, да се разнежује и захтева од тебе више него што му је најнужније за опстанак. Уз то још закрати рукама, да бију и муче људе и стоку; закрати ногама, да иду на грех, на лудо весеље, на безбожне забаве, у бој и у крађу, а насупротив свему томе, упути цело тело своје, да буде истински храм душе твоје, не друмски хан, где разбојници свраћају и деле отмицу и спремају нови план отмице, него храм Бога Живога. То значе речи: **„и лице своје умиј.“** То је пост што спасењу води. То је пост што Христос препоручује; пост у коме нема лицемерства; пост који изгони и прогони зле духове и доноси човеку славну победу и многи плод и у овом и у оном животу.

Важно је запазити овде да Христос прво помиње главу, па онда лице, то јест прво душу, па онда тело. Лицемери су постили само телом, и свој пост телом људима показивали. Насупрот томе Христос

истиче прво пост унутрашњи, душевни, па онда спољашњи, телесни, но не зато да би потценио телесни пост - гле, и Он је Сам постио телесно - него да почне од почетка, да прво избистри извор, па онда реку, да прво очисти душу, па онда огледало душе. **Прво човек мора умом и срцем и вољом да усвоји пост, па онда и телом драговољно и радосно да га испуни.** Као што један уметник прво душом уобличи једну слику, па је онда хитно и радосно руком изводи. Тако и пост телесни треба да је радост, а не жалост. Зато Господ и употребљава речи: мазање и умивање; јер као што ово двоје ствара пријатност и радост физичком човеку, тако пост - пост душевни и телесни - треба да ствара пријатност и радост човеку душевном. Јер пост је оружје, врло моћно оружје у борби против злог духа. Војник у борби кад изгуби оружје жалостан је, јер ненаоружан мора да бежи или да се предаје. А кад добије оружје, онда је радостан, јер онда може да држи своје место и даје отпора непријатељу. Како да се не радује хришћанин кад се наоружа постом против најцрњег врага своје душе? Како да му срце не устрепери и лице не засветли кад види у својим рукама оружје од кога враг његов безобзирно бежи?

Прождрљивост чини човека суморним и плашљивим, а пост га чини радосним и храбрим. Но као што прождрљивост изазива све већу прождрљивост, тако пост подстиче све већу и дужу издржљивост. Цар Давид се извежбао био тако дуго да пости, да сам каже: „колена моја изнемогоше од поста“ (Псалам 108, 24 или 109, 24). Кад човек увиди благодати поста, он заволи да пости све више и више. А благодати су поста безбројне:

1. Постом човек олакшава и тело и дух од мрака и дебелости. Тело постаје лако и чило, а дух светао и јасан.
2. Постом човек издиже душу своју над земаљском тамницом и пробија се кроз мрак животињског живота у светлост Божјег Царства, управо у домовину своју.
3. Пост човека чини снажним, одлучним и храбрим и пред људима и пред демонима.
4. Пост чини још човека широкогрудим, кротким, милостивим и послушним.
5. Постом се Мојсеј удостоји да прими Закон из руке Божије.
6. Постом Илија затвори небо, те не би кише три године дана; постом он спусти огањ с Неба на идолопоклонике, и постом учини себе тако чистим, да је могао на Хориву с Богом разговарати.
7. Постом се Данило спасе од лавова у пећини, и три отрока од огња у пећи пламеној.
8. Постом цар Давид уздиже срце своје ка Господу, те сиђе благодат Божја на њ и испева најслађе и најузвишеније молитве, какве је икад један смртни човек пре Христа уздигао Богу.
9. Постом цар Јосафат без борбе сатре своје непријатеље, Амонићане и Моавићане (2. Дневника 20, 23).
10. Постом се спасоше Јевреји од гоњења царског доглавника Амана (Јестира 4, 3).
11. Постом се спасе град Нинива од пропасти, коју му предсказа пророк Јона.
12. Постом постаде Јован Крститељ највећим човеком међу свима од жене рођенима.
13. Постом наоружан Свети Антоније победи све хорде демонске и одагна их од себе. Шта? Зар само Свети Антоније? Безбројне војске хришћанских Светитеља и Светитељски очистише се постом, ојачаше се постом и посташе највећи јунаци у историји људској. Јер победише оно што је најтеже победити - себе. А победивши себе, победише свет и Сатану.

Свети Василије вели: „Пост чини ум крепким.“

Свети Диодох: „Прави подвижници уздржавају се од хране, не зато што је сматрају по природи злом, но да би кроз уздражање укротили гореће чланове тела.“

А блажени Јероним: „Богу, Творцу и Господару васиони, наравно, није нужно крчање празног стомака, али без овог не може бити целомудрија.“

И, најзад, није ли и Сам Господ Исус отпочео Своје божанско дело спасења људи дуготрајним постом од четрдесет дана? И није ли Он тиме јасно указао да и ми морамо почети прави хришћански живот постом? Прво пост, а остало све долази уз пост и кроз пост. Својим примером Господ нам је показао какво је моћно оружје пост. Тим оружјем Он је победио Сатану у пустињи, а кроз то победио је и **три главне сатанске страсти, кроз које Сатана има слободан приступ к нама, а то су: сластољубље, честољубље и среброљубље;** три погубна лакомства и три највеће замке, у које зли непријатељ рода људског намамљује Христове војнике. Но како среброљубље олакшава и омогућава остале страсти, то је оно, по речима апостола, корен свију зала (1. Тимотеју 6, 10). Зато Господ Исус завршава Своје учење о посту опоменом да не будемо среброљубиви, да се уздржимо од душегубног нагомилавања земаљскога блага, које одваја наше срце од Бога и затрпава га у земљу.

„Не сабирајте себи блага на земљи“, говори Господ, „где мољац и рђа квари, и где лупежи поткопавају и краду; него сабирајте себи блага на небу, где ни мољац ни рђа не квари, и где лупежи не поткопавају и не краду. Јер где је ваше благо, онде ће бити и срце ваше.“ Ко сабира земаљска блага, сабира себи муку и страх. Тај губи себе у своме благу, и његово срце затрпава се прашином. („Многи древни светитељи имали су, истина, велика богатства, као: Авраам, Јов, Давид и многи други, али они нису имали пристрашћа ка богатству, него су све ствари сматрали за Божје.“ - Петар Дамаскин). **Ми смо непрестано у друштву свога блага, било да је наше благо на земљи било на Небу. Наше су мисли с нашим благом; наше је срце с нашим благом; наша је сва воља с нашим благом, било да је наше благо на земљи било на Небу. Ми смо везани за своје благо као река за своје корито, било да је наше благо на земљи било на Небу. Ако се обогатимо земаљским благом, бићемо привремени богаташи и вечни сиромаси; ако се, пак, обогатимо Небеским благом, бићемо привремени сиромаси, а вечни богаташи. Остављено нам је на вољу да бирамо, једно или друго. У тој слободи избора и лежи наша слава, али и наша мука. Ако изаберемо вечна блага, којима не приступа ни мољац ни рђа ни лопов, наша слава биће вечна. Ако ли изаберемо она друга блага, која морамо чувати од мољаца, рђе и лопова, наша мука биће вечна.**

По унутрашњем смислу под земаљским благом разуме се и сва земаљска утученост, земаљска култура и земаљско благородство, уколико је оно одвојено од Бога и Јеванђеља. Заборав једе то благо као мољац; животне недаће и страдања квари га као рђа, а зли дух га поткопава и краде као сваки лупеж. Сабирати Небеско благо, према овом унутрашњем смислу, значи богатити свој ум познањем Божјег бића и Божје воље; и богатити своје срце и душу културом и благородством јеванђелским. Јер такво богатство само није изложено пролазности, квари и крађи. Сабирајући такво богатство, ми га дајемо одмах Богу на чување. А оно што је код Бога, далеко је и од мољаца, и од рђе, и од лопова. То богатство послаше Бог у сусрет нама онда када ми, по телесној смрти, пођемо Богу у сусрет. То богатство и извешће нас пред лице Божје. А свако друго богатство, које нас је и на земљи делило и удаљавало од Бога, оделиће нас и удаљити од Бога на Небу за увек и увек. Јер ако смо предали своје срце земаљском благу, предали смо своју душу Сатани. И бићемо тада као војници, који су изневерили своју заставу и предали се своме љутом и лажљивом непријатељу.

Зато, отворимо очи док још има времена. Будимо тврдо уверени да ће крајња победа припасти, не ђаволу и његовим слугама, но нашем Цару и војсковођи Христу. С тога пожуримо да примимо победоносно оружје, које нам Он препоручује за борбу, часни пост, оружје за нас светло и поносно, а за нашег врага страшно и смртоносно.

Уздржимо се од излишног једења и пијења, да од тога не отежају срца наша (Лука 21, 34) и не закопају се у трулеж и мрак.

Уздржимо се од сабирања земаљског блага, да нас кроз то Сатана не одвоји од Христа и не принуди на предају.

А кад постимо, не постимо ради људске похвале, него ради спасења душе своје и славе Господа и Спаса нашег Исуса Христа, Кога прослављају Ангели са Светитељима на Небу и праведници на земљи са Оцем и Духом Светим, Тројицу једнобитну и неразделну, сада и навек, кроза све време и сву вечност. Амин.

